

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Arkaluonteista henkilötietoa (erityisiä henkilötietoryhmiä) koskevaa omaa kohtaa ei ole julkisuuslain salassapitoperusteissa. GDPR 9 artiklan mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä ovat henkilötiedot, ”joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista”. Näkemyksemme mukaan julkisuuslaissa arkaluonteista henkilötietoa koskeva salassapitoperuste tulisi saada samaan salassapitoperusteiden kohtaan ja olla yhdenmukainen GDPR:n tarkoittaman erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan tiedon kanssa.

Salassapitoperusteen kohta 31 on epäselvä. Kohta koskee henkilön ilmoittamaa salaista puhelinnumeroa samoin kuin asiakirjoja, jotka sisältävät tiedon kohdassa esitetyistä muista yhteystiedoista. Pitääkö viranomaisen selvittää, onko henkilöllä turvakielto? Jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa, HE:n mukaan viranomaisen on selvitettävä, onko tiedon salassa pitämiselle kohdassa tarkoitettu perusteltu syy. Tehdäänpö tästä päätös?

Julkisuuslain ajantasaistamista koskevan mietinnön perusteella vaikuttaa olevan epäselvyyttä esimerkiksi siitä, mitä tietoja virkamiehestä, viranhaltijasta tai julkista hallintotehtävää hoitavasta työntekijästä tulee pyynnöstä antaa. On ilmeisesti epäselvyyttä siitä, onko e. m. henkilön kotiosoitetieto sellainen tieto, joka tulee pyynnöstä antaa. Mielestämme tietoa ei tule antaa, koska tämä tieto ei tue millään tavoin julkisuusperiaatteen toteutumista. Julkisuuden piiriin kuuluvien virkamiesten/viranhaltijoiden/työntekijöiden julkisuuslain piiriin kuuluvien tietojen määrittely olisi ehdottoman tärkeä selkeytettävä ja selkeästi ilmaistava salassapitoperusteita päivitettäessä. Näkemyksemme mukaan on selvää, että esimerkiksi kotiosoitetieto on julkisuusperiaatteen

ulkopuolelle jäävä, yksityiselämän ja yksityisyyden suojan piiriin kuuluva tieto eikä sitä tule pyydetessä luovuttaa esimerkiksi hallinnon asiakkaalle.

Salassapitoperusteiden kohtien 17 vai 20 soveltamiseen liittyvä epäselvyys tulee korjata. Kohdassa 17 on kaksi eri salassapitoperustetta: liikesalaisuus ja erillisenä ”muu vastaava liiketoimintaa koskeva seikka”. Liikesalaisuus on ehdoton salassapitoperuste, joka tulee liikesalaisuuslaista; muu vastaava liiketoimintaa koskeva seikka edellyttää vahinkoa. Näiden sijaitseminen samassa salassapitoperustekohdassa omiaan aiheuttamaan hämmennystä ja epäselvyyttä. Lisäksi kohdassa 20 on erikseen yksityinen liikesalaisuus sekä ”tiedot muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa”. On kuitenkin merkitystä, kumpaa salassapitoperusteista käytetään, koska liikesalaisuus on ehdoton salassapitoperuste, mutta ”muu vastaava seikka” edellyttää, että ”muun vastaavan seikan” ilmaiseminen voi aiheuttaa vahinkoa ja se tulee siksi pystyä perustelemaan, miten aiheuttaisi vahinkoa. Olisi selkeämpää, jos nämä kaksi selvemmin erotettaisiin toisistaan.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaillaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Julkisen hallintotehtävän käsitettä ei ole määritelty, joten soveltamisalan laajentamisen muutostarpeita salassapitoperusteisiin on vaikea arvioida. Julkisuuslain nykyinen soveltamisala (julkisen vallan käyttö) on selkeä ja vakiintunut. Katsomme, ettei lain sanamuotoa tältä osin tulisi muuttaa.

Oletteko tunnistanee tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

Salassapitoperusteita on esitetty täytyvän kiristää kansallisen turvallisuuden vuoksi. Salassapitoperusteita arvioitaessa tulisi myös huomioida tekoälyn kehityksen haasteet: tekoäly pystyy mahdollisesti yhdistelemään asioita niin, että salassapito voi murtua.

Sved Pirjo
Työeläkevakuuttajat TELA ry